

Heilbrigðiskerfi á krossgötum

Steinn Jónsson

steinnj@landspitali.is

Höfundur er lungnalæknir á Landspítala og formaður Læknafélags Reykjavíkur.

Það er kunnara en frá þurfi að segja að margvísleg vandamál steðja nú að heilbrigðisþjónustunni. Á þeim fáu árum sem liðin eru frá efnahagshruninu hefur Ísland tapað samkeppnishæfni gagnvart útlöndum. Læknar starfa á alþjóðlegum vinnu-markaði og víða í nágrannalöndunum er skortur á vel menntuðum læknum og há laun í boði. Þetta er þegar farið að hafa áhrif hér á landi og læknaskortur er farinn að verða tilfinnanlegur, bæði í heilsugæslunni og meðal yngri lækna á Landspítala. Kjör lækna á Íslandi hafa rýrnað um meira en 50% ef miðað er við nágrannalönd. Viðhorfsbreyting hefur átt sér stað meðal yngra fólks á síðustu áratugum. Það sættir sig ekki lengur við óhóflegt vinnuálag sem kemur niður á frítíma og fjölskyldulífi.

Frá því sjúkrahúsin í Reykjavík voru sameinuð árið 2000 hefur verið óopinbert ráðningabann gagnvart sérfræðilæknum. Mikið aðhald hefur einkennt allan rekstur í heilbrigðiskerfinu, bæði á góðæristímanum og eftir efnahagshrunið. Lítil sem engin nýliðun hefur átt sér stað meðal sérfræðilækna á undanförunum árum. Er það mikið áhyggjuefni. Ungir sérfræðilæknar hafa jafnan komið til Íslands með nýja þekkingu og gegnt mikilvægu hlutverki við þróun heilbrigðisþjónustu hér á landi. Víða erlendis sinna læknar á efri stigum sérfræðináms og ungir sérfræðilæknar mikilvægum störfum en á Íslandi vantar þessa hópa nánast alveg. Það er því mikilvægt verkefni að byggja upp framhaldsnám í læknisfræði hér á landi eftir því sem kostur er.

Deila framkvæmdastjórnar Landspítala við unglækna vegna vaktakerfis hefur haft slæm áhrif á starfsanda almennra lækna ef marka má nýlega viðhorfskönnun meðal starfsfólks. Framkvæmdastjórnin hugðist spara með nýju vaktakerfi sem jók vinnutíma en ekki laun. Félag almennra lækna stóð einhuga gegn þeim áformum með vinnutímatilskipun EES-samningsins að vopni. Sérfræðilæknar gáfust upp við að manna vaktir almennra lækna eftir eina viku í apríl 2010. Eftir langar samningaviðræður var ákveðið að vaktakerfi Landspítala skyldi uppfylla vinnutímatilskipun EES. Þessi niðurstaða verður til þess að

fleiri lækna þarf til þess að manna vaktakerfin og dagvinnuna á spítalanum í framtíðinni. Viðhorf ungra lækna til starfa á Landspítala hefur versnað og mátti síst við því í viðbót við önnur aðsteðjandi vandamál.

Það er athyglisvert að skoða hvernig í pottinn er búið við stjórnun Landspítala. Forstjórinn er ráðinn af ráðherra og ábyrgur gagnvart honum og ríkisstjórninni. Framkvæmdastjórnar sviðanna sem hafa mikla rekstrarábyrgð eru ráðnir af forstjórnunum og ábyrgir gagnvart honum. Forstjórinn hefur krafist þess að framkvæmdastjórnir segi sig úr fagfélögum, svo sem Læknafélagi Íslands, til þess að geta sinnt skyldustörfum sínum í framkvæmdastjórninni. Yfirlæknar hafa verið beðnir að segja sig úr samninganefndum vegna hugsanlegra hagsmunaárekstra. Þetta nær ekki nokkurri átt. Hvaða hagsmunaárekstra er verið að koma í veg fyrir með þessari kröfu? Erum við ekki öll að vinna saman að því að byggja upp háskóla-spítala og varðveita eitt besta heilbrigðiskerfi í heimi? Er skynsamlegt af stjórnvöldum að stilla framkvæmdastjórninni upp með þessum hætti?

Margt bendir til þess að innan skamms geti Landspítali lent í verulegum vandræðum í mikilvægum sérgreinum vegna skorts á almennum læknum og sérfræðilæknum. Kjaraskerðingarstefnan og niðurskurðurinn eru farin að hafa veruleg áhrif á vinnuþrek og hugarfar margra lykil-aðila innan spítalans. Það er ekki seinna vænna að stjórnvöld fari að gera sér grein fyrir þessum vanda og grípa til aðgerða.

Það fyrsta sem menn þurfa að skilja er að fyrsta flokks heilbrigðiskerfi er byggt upp af fagfólki og til þess að varðveita þann auð þarf að rækta hann eins og allt annað sem vel á að virka. Frekari kjaraskerðing, aukið vinnuálag og ráðningabann eru ekki leiðir að því marki. Stjórnvöld verða að skoða mjög vandlega hvernig þau hyggjast umgangast fagfólkið í heilbrigðisþjónustunni ef ekki á að stefna í algert óefni þegar á þessu ári. Heilbrigðiskerfið stendur að þessu leyti á krossgötum og forystumönnum lækna og framkvæmdastjórn Landspítala ber skylda til að kynna stjórnvöldum og almenningi hvert stefnir.

Health care system at a crossroads

Steinn Jónsson, MD, is Associate Professor of Medicine and Pulmonary Diseases at Landspítali-University Hospital in Reykjavik, Iceland.